Návrh řešení na zadržování vody v krajině na území Kraje Vysočina

OBSAH

1 Úvod 2

2 Zdroje dat a podklady pro návrh řešení 2

2.1 Řešení v jiných krajích 2

2.2 Dotazníková akce na všechny obce Kraje Vysočina 2

2.3 Projednání na Komisi pro životní prostředí rady kraje dne 16. 1. 2018 2

2.4 Projednání na komisi pro zemědělství rady kraje dne 4. 12. 2017 a se zástupci zemědělských subjektů dne 31. 1. 2018 3

3 Návrhová část 3

3.1 Dotační prostředky Kraje Vysočina 3

3.2 Projekty Kraje Vysočina 3

3.3 Metodická pomoc ze strany Krajského úřadu Kraje Vysočina 4

3.4 Legislativní opatření 5

3.5 Dotace MŽP a MZe: 5

Přílohy

Příloha č. 1 – Opatření nebo dotační tituly krajů k zadržování vody v krajině

Příloha č. 2 – Výsledky dotazníkové akce u obcí Kraje Vysočina na téma opatření proti suchu

Příloha č. 3 – Podněty zemědělské komise a zástupců agrárního sektoru k řešení problematiky sucha v Kraji Vysočina

Příloha č. 4 – Projekty Kraje Vysočina s cílem podpory udržení vody v krajině

1 Úvod

V říjnu 2015 schválila vláda ČR Strategii přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR. Tato adaptační strategie je navržena na roky 2015 – 2020 s výhledem do roku 2030 a byla implementována Národním akčním plánem adaptace na změnu klimatu schváleného usnesením vlády č. 34 dne 16. 1. 2017. Následně v červenci 2017 vláda ČR schválila Koncepci ochrany před následky sucha pro území ČR, kde se konstatuje, že pětina území ČR je rizikem sucha ohrožena. Koncepce navrhuje např. výstavbu nových vodních nádrží, změny používání vody v průmyslu a zemědělství, zvýšení retenční a akumulační schopnosti krajiny, ale klade i důraz na osvětu a monitoring situace v období sucha. Ministerstvo zemědělství (MZe) a Ministerstvo životního prostředí (MŽP) vyčlenily dotace na boj proti suchu a připravují společně tzv. „suchou“ novelu vodního zákona (zákon č. 254/2001 Sb.).

Počátkem roku 2016 inicioval hejtman Kraje Vysočina vznik pracovní skupiny k řešení dopadů dlouhodobého sucha a nedostatku vody. Pracovní skupina je poradním orgánem hejtmana. Jejím vedoucím je gesční radní Ing. Martin Hyský, dalšími členy jsou zástupci krajského úřadu, OŽPZ a OSH, státních podniků Povodí, Českého hydrometeorologického ústavu a další odborníci na danou problematiku. Výstupem činnosti pracovní skupiny jsou zatím dva materiály, které byly projednány v orgánech Kraje Vysočina včetně zastupitelstva v polovině roku 2016 a v roce 2017 byly aktualizovány. Jedná se o metodický materiál – **Doporučení pro obce a obecní úřady Kraje Vysočina k možnému postupu v případě nedostatku vody a Návrh krátkodobých, střednědobých a dlouhodobých opatření, která by měla napomoci snížení dopadů sucha a nedostatku vody na území Kraje Vysočina.** Tyto výstupy jsou zveřejněny na webových stránkách kraje v dokumentech OŽPZ: http://www.kr-vysocina.cz/ochrana-pred-suchem/ds-303154/archiv=0&p1=65363. V letošním roce by mělo dojít k rozšíření této pracovní skupiny a zpracování dalších materiálů v této oblasti.

Koncem listopadu 2017 zadal hejtman Kraje Vysočina úkol odboru životního prostředí a zemědělství (OŽPZ), aby zpracoval Návrh řešení na zadržování vody v krajině na území Kraje Vysočina.

2 Zdroje dat a podklady pro návrh řešení

2.1 Řešení v jiných krajích

V souhrnu kraje investují do zakládání větrolamů, protierozních vegetačních prvků, vytváření přírodních tůní, mokřadů, protipovodňová opatření, opatření s retenčním účinkem, dotace na výstavbu a dostavbu infrastruktury vodovodů a kanalizací, v ochraně lesa financují prostředky na hubení a monitoring kůrovce a ochranu porostu před zvěří (oplocenky) a pestrou dřevinnou skladbu. Přehled dle jednotlivých krajů obsahuje příloha č. 1.

2.2 Dotazníková akce na všechny obce Kraje Vysočina

Na výzvu reagovalo 91 obcí a 1 dobrovolný svazek obcí. Vyhodnocení námětů a názorů obcí obsahuje příloha č. 2.

2.3 Projednání na Komisi pro životní prostředí rady kraje dne 16. 1. 2018

Bez návrhů ze strany členů komise.

2.4 Projednání na komisi pro zemědělství rady kraje dne 4. 12. 2017 a se zástupci zemědělských subjektů dne 31. 1. 2018

Návrhy členů komise a zemědělských subjektů jsou obsahem přílohy č. 3.

3 Návrhová část

3.1 Dotační prostředky Kraje Vysočina

a) Zásady Zastupitelstva Kraje Vysočina pro poskytování finančních příspěvků na hospodaření v lesích pro období 2018-2025: na jaře 2018 se připravuje nové zaměření dotačního titulu, podpora bude zaměřená na provádění zalesnění vhodným reprodukčním materiálem (pestrá dřevinná skladba dřevin) a oplocenky. Po notifikaci ze strany MZe rozšíříme Zásady ZK o další oblasti: údržbu lesní cestní sítě – zamezení erozí, monitoring kůrovce a chemické ošetření nebo odkornění – opatření na úseku ochrany lesa.

Příjemci podpory: Vlastníci a nájemci lesů v Kraji Vysočina bez omezení velikosti majetku.

Finanční prostředky: z rozpočtu Kraje Vysočina na kapitole Zemědělství – 15 mil. Kč (pod čarou v rozpočtu alokovány) na rok 2018. Na rok 2019 bude navrhováno cca 15 mil. Kč.

b) Zásady Zastupitelstva Kraje Vysočina pro poskytování dotací na infrastrukturu vodovodů a kanalizací (zásady DIVAK) a Grantový program Fondu Vysočiny „Čistá voda“: v rámci změny dotační politiky Kraje Vysočina se připravuje na rok 2019 úprava dotačních titulů. Současná alokace na rok 2018 je 60 mil. Kč (DIVAK) a 7 mil. Kč „Čistá voda“. Navrhujeme následující oblasti podpory (A, B stávající, C nová): Oblast A: Pitná voda. Oblast B: Kanalizace. Oblast C: Ochrana před povodněmi a suchem – výstavba protipovodňových opatření (např. poldry), výstavba, rekonstrukce a oprava malých vodních nádrží, tůní, mokřadů apod. Dotace na přípravu projektové dokumentace by byla řešena dle stávajícího modelu z GP FV „Čistá voda“, případně jako oblast D sloučeného programu.

Příjemci podpory: obce, městyse, města; svazky obcí založené podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů; právnické osoby, ve kterých obce, městyse, města mají alespoň 75 % majetková práva, vlastní majetek vodovodů a kanalizací pro veřejnou potřebu a vykazují minimálně 75 % své činnosti v provozování vodovodů a kanalizací pro veřejnou potřebu.

Požadavek na alokaci dotačního titulu na rok 2019 (60 mil. Kč DIVAK, 9 mil. Kč Čistá voda a nově retenční opatření cca 6 mil. Kč) bude navrhováno celkem 75 mil. Kč.

3.2 Projekty Kraje Vysočina

a) Dobrá praxe na úseku ochrany přírody a krajiny: projekty na obnovu nebo podporu nových tůní, mokřadů a úprav toků v rámci OPŽP (např. v rámci Biodiverzity, Implementace Natura 2000) jako jeden ze způsobů řešení zadržení vody v krajině a příkladů dobré praxe na území Kraje Vysočina (příloha č. 4).

b) Dobrá praxe v lesním hospodářství:

❖ Pilotní projekt s Lesnickou a dřevařskou fakultou Mendelovy univerzity v Brně k možnostem ochrany lesa proti poškození kůrovcem – o pořízení fotogrammetrických dat bezpilotním leteckým systémem a následném zpracování pro potřeby detekce poškození stromů podkorním hmyzem. Projekt ověřuje možnost plošného vyhledávání kůrovcových ohnisek pomocí metod dálkového průzkumu země (dronů, letadel). Dne 20. 2. 2018 bude tento projekt prezentován na setkání vlastníků lesů a odborných lesních hospodářů na Krajském úřadě Kraje Vysočina.

❖ OŽPZ řeší s LČR, s.p. zadržení vody v krajině prostřednictvím meliorací a hrazení bystřin v lesích realizovaných podle § 35 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích, ve znění pozdějších předpisů. V současné době jsou v přípravě nebo již probíhá výstavba dvou retenčních nádrží na Kněžickém potoce v k.ú. Jestřebí u Brtnice.

❖ Kraj Vysočina ve spolupráci s Ústavem pro hospodářskou úpravu lesů, pobočka Brno podnítí vznik mapové vrstvy analyzující hydrologické možnosti malých povodí jako podklad pro vznik opatření v lesích s cílem zadržené vody v krajině.

c) Dobrá praxe v zemědělství: v roce 2017 začal projekt se společností Zemědělská a ekologická regionální agentura, z.s. (ZERA) s názvem Pilotní ověření – management využití kompostu vyrobeného z odpadu na zemědělských plochách v oblastech ochrany vod“, který bude ukončen na podzim roku 2018. Dále v roce 2018 realizujeme „Praktický pokus různého způsobu hnojení na pozemcích Školního statku Humpolec s použitím biologického kompostu z místní kompostárny.“ Výstupem bude porovnání výnosů a ekonomické náklady při použití 3 variant hnojení.

3.3 Metodická pomoc ze strany Krajského úřadu Kraje Vysočina

a) Metodika pro přenesenou působnost: navrhujeme tam, kde se v řízeních poměřují veřejné zájmy brát v potaz opatření proti suchu jako veřejný zájem.

b) Osvěta: pořádání metodických porad a odborných seminářů týkajících se problematiky:

❖ zvyšování průtočné kapacity koryt drobných vodních toků (odůvodnění potřeby průtočné kapacity koryt nespatřovat primárně v obnově nepřirozené hloubky koryt a pročišťování upravených koryt, opravy technických opevnění nerealizovat souvisle, ale jen v dílčích úsecích v zastavěných územích, mimo intravilán tato opevnění rušit, nezapomínat na nutnost zachování přirozeně zaplavitelných niv).

❖ důležitost zachování a obnova mokřadů, v tomto pojetí je třeba mokřadem chápat spíše přirozený výskyt vody v krajině, např. v terénních depresích (zamezit zavážení takových míst), na loukách či polích (činností bobra, poškozením meliorace), lesních cestách (z důvodu pohybu techniky)

❖ podpora budování tůní, malých vodních ploch

❖ problematika sucha se týká nejen kvantity, ale i kvality vody v tocích i stojatých vodách

❖ oblast zásobování obyvatel pitnou vodou a odvádění a čištění odpadních vod v obcích

c) Předání informací obcím o dotačních možnostech z jiných dotačních zdrojů, než krajského rozpočtu:

❖ **Příprava a realizace opatření v krajině –** podpora výstavby, rekonstrukce a odbahnění vodních nádrží a poldrů, budování mokřadů, revitalizace koryt vodních toků

V rámci podprogramu C: Ochrana před povodněmi nebo suchem GP Čistá voda již nyní podporujeme studie a projektové dokumentace k výstavbám nebo úpravám vodních nádrží a dalších opatření. V letošní výzvě je v tomto podprogramu alokována částka 1 mil. Kč.

Budování mokřadů, opatření na korytech vodních toků podporuje OPŽP http://www.opzp.cz/podporovane-oblasti/4-3-posilit-prirozene-funkce-krajiny?id=30.

❖ **Nákup nádrží na dešťovou (povrchovou) vodu, zasakování dešťové vody, využívání tzv. šedé vody**

Nákup nádrží i zasakování vod je již podporováno SFŽP v rámci národního programu ŽP https://www.dotacedestovka.cz.

3.4 Legislativní opatření

a) Úsek ochrany přírody a krajiny:

Právní předpisy na úseku ochrany přírody a krajiny není třeba měnit, ale ze strany ústředních orgánů je nutné je metodicky upřesnit a případně interpretovat ve prospěch opatření proti suchu. Především jde o posuzování vlivu na významné krajinné prvky (vodní tok, rybník, údolní niva), užívání závadných látek, stanovení minimálních zůstatkových průtoků.

b) Úsek lesního hospodářství:

Na úseku lesního hospodářství, v souvislosti s důsledky probíhajících klimatických změn, **podpořit připravovanou novelizaci vyhlášky č. 86/1996 Sb.,** o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů **a vyhlášky č. 101/1996 Sb.,** kterou se stanoví podrobnosti o opatřeních k ochraně lesa a vzor služebního odznaku a vzor průkazu lesní stráže.

3.5 Dotace MŽP a MZe:

❖ V oblasti dotační politiky je třeba projednat s MŽP příp. s MZe vznik dotačního titulu, který bude podporovat vápnění půdy (námět od subjektů agrárního sektoru).

Zdůvodnění: Půdy s nízkým pH mají mimo jiné sklon k tvoření škraloupu a slévání se, dále brzdí činnost půdních mikroorganizmů, dochází ke zhoršení půdní struktury, čímž dochází k rychlejšímu odtoku vody. Navrhujeme podpořit aplikaci vápenatých hnojiv na hektar v dávce, která bude stanovena po předchozím rozboru půdy. Ke stanovení optimálních dávek navrhujeme spolupráci s výzkumnými ústavy.

❖ V oblasti dotačního programu MZe 129 290 Podpora opatření na drobných vodních tocích a malých vodních nádrží - podpořit Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR ve snahách o úpravu tohoto dotačního titulu tak, aby nebyl v rozporu, ale naopak byl v souladu s ekostabilizační funkcí malých vodních toků (zadržování vody v krajině je součástí těchto ekostabilizačních funkcí).